

Redactori Alina Hlinski, Irinel Antoniu
Corector Adrian Crețu
Tehnoredactor Constantin Niță
Respect pentru oameni și cărți

PATRICK FLANERY

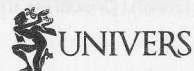
Iertare

Traducere din engleză și note

de

SILVIA DUMITRACHE

PATRICK FLANERY s-a născut în California în 1975 și a crescut în Omaha, Nebraska. După ce a absolvit Școala de Arte Tisch a Universității din New York, a lucrat timp de trei ani în industria filmului înainte de a se muta în Marea Britanie, unde și-a susținut doctoratul cu tema „Literatura engleză a secolului al XX-lea”, la Universitatea Oxford. A publicat articole în *Granta*, *The Washington Post*, *The Los Angeles Times*, *Newsweek*, *The Guardian*, *The Spectator*, *The Times Literary Supplement* și *The Daily Telegraph*. *Iertare* este primul său roman. A mai publicat romanele *Fallen Land* (2013) și *I Am No One* (2016). În prezent, locuiește în Londra.

I

SAM

– Mi s-a spus că ne-am cunoscut la Londra, domnule Leroux, dar nu-mi amintesc de dumneavoastră, spune ea, străduindu-se să se îndrepte atât cât poate, deși corpul ei se încăpățânează să stea strâmb.

– Așa e. Chiar ne-am întâlnit. Ce-i drept, pe fugă.

De fapt, n-a fost la Londra, ci la Amsterdam. Ea își amintește o ceremonie de decernare a unor premii, la Londra, la care eu n-am participat. Eu îmi amintesc de conferința din Amsterdam la care am luat cuvântul, fiind invitat în calitate de expert tânăr și promițător în opera ei. Cu un gest șarmant, m-a luat de mână. Râdea ca o fetișcană și era puțin beată. Acum, nu pare să fie deloc amețită. N-am întâlnit-o niciodată la Londra.

Dar ne-am mai întâlnit, desigur, și atunci, mai demult.

– Vă rog, spuneți-mi Sam, zic eu.

– Editorul meu are numai cuvinte de laudă despre tine. Însă nu-mi place cum arăți. Pari la modă.

Rostește ultima silabă dezvelindu-și ușor dinții și, preț de o secundă, îi zăresc vârful limbii gri.

– N-aș putea spune eu asta, îi zic și roșesc fără voia mea.

– Deci ești la modă?

Își deschide ușor gura, dezvelindu-și dinții. Dacă a avut de gând să zâmbească, nu i-a ieșit prea bine.

– Nu cred.

– Nu-mi amintesc de fața ta. Nici de vocea ta. Cu siguranță aș ține minte o voce ca asta. Accentul ăsta. Chiar nu cred că ne-am mai întâlnit. Nu în viața asta, cum se spune.

– A fost o întâlnire scurtă.

Cât pe ce să-i reamintesc că era beată atunci. Se străduiește să pară dezinteresată de întâlnirea de față, dar se plictisește cu prea multă energie.

Răspunde și cărți

– Trebuie să știi că am fost constrânsă să accept proiectul. Sunt o femeie foarte bătrână, dar asta nu înseamnă că am de gând să mor prea curând. Tu, de pildă, poți foarte bine să mori înaintea mea și nimeni nu se grăbește să-ți scrie biografia. Poți să mori într-un accident în după-amiaza asta. Călcăt de-o mașină pe stradă. Atacat când vor unii să-ți fure mașina.

– Eu nu contez.

– Asta așa e, spune ea, și în colțul gurii îi mijeste o urmă de zâmbet superior. Ți-am citit articolele și nu te consider un imbecil. Totuși, nu sunt prea optimistă în legătură cu proiectul ăsta.

Se uită lung la mine, clătinând din cap. Își ține mâinile în sold și pare destul de stângace, sau cel puțin mai stângace decât mi-o amintesc eu.

– Mi-aș fi ales eu însămi biograficul, dar nu știu pe nimeni care să-și asume riscul. Sunt un tiran.

Acum aduce din nou, de departe, cu fetișcana din Amsterdam, aproape flirtează, ca și cum ar spera ca un bărbat s-o considere atrăgătoare pentru simplul motiv că e bărbat, și trebuie să recunosc că, într-adevăr, și-a păstrat o anume frumusețe.

– Sunt sigur că mulți ar profita de ocazie, spun eu, iar ea pare surprinsă.

Crede că flirtez la rândul meu și îmi întoarce un zâmbet aproape sincer.

– Nici unul care să-mi convină mie.

Clatină din cap, ca o profesoară care-și dojenește elevul, uitându-se la mine de sus. Sunt eu înalt, dar ea e și mai înaltă, un gigant.

– Mi-aș scrie autobiografia, dar cred că ar fi o pierdere de vreme. N-am scris niciodată despre viața mea. Nu prea cred că are vreo valoare un text despre propria-ți viață. Cui îi pasă de

bărbații pe care i-am iubit? Cui îi pasă de viața mea sexuală? De ce vrea toată lumea să știe ce face un scriitor în pat? Presupun că vrei să te așezi.

– Cum preferați. Pot să stau în picioare.

– Nu poți să stai în picioare tot timpul.

– Aș putea, dacă ar fi pe placul dumneavoastră, spun eu, zâmbind, dar nu mai are chef să flirteze.

Își țuguie buzele, îmi indică un scaun cu spătar drept și așteaptă să mă așez, apoi își alege un scaun pentru ea chiar în colțul opus al camerei, astfel încât trebuie să țipăm ca să ne auzim. Apare o pisică și îi sare în poală, dar ea o dă jos.

– Nu e pisica mea. E a asistentei mele. Să nu scrii în carte că mă omor după pisici. Nu-mi plac. Nu vreau să creadă lumea că sunt o bătrână nebună, obsedată de pisici.

Pe coperta a patra a cărților ei mai timpurii este o fotografie – imaginea pe care o folosisese în primii zece ani ai carierei ei, pentru publicitate – în care ține în brațe un pui de ghepard, cu gura deschisă, care-și scoate limba exact cum o face ea acum. Te duce cu gândul la un sugar sau la victima unui atac cerebral. „Editorul meu britanic a insistat să mă pozez cu ghepardul ăla idiot, avea să-mi spună ea mai târziu, pentru că asta se aștepta de la un scriitor african, să țină sălbăticia cuibărită la sân, hrănind continentul, toate fanteziile alea imperiale prăfuite.“

– Cum vezi tu această colaborare? mă întreabă acum. Să nu-ți imaginezi că o să te las să-mi cotrobăi prin scrisori sau jurnale. O să vorbesc cu tine, dar n-am de gând să scot de la naftalină documente sau albume de familie.

– Pentru început, mă gândeam la niște interviuri.

– Ca să ne acomodăm? întreabă ea.

Eu dau aprobator din cap, ridic din umeri și scot un mic reportofon digital. Ea pufnește în râs.

– Sper că nu-ți imaginezi că o să ne putem împrieteni pe parcurs. N-o să mă plimb prin grădină cu tine și nici n-o să vizităm muzee împreună. Nu o să mergem „la o băută“. N-o să-ți împărtășesc din înțelepciunea vârstei. N-o să te învăț cum

să duci o viață mai bună. Noi avem o relație strict profesională, nu una romantică. Sunt o persoană ocupată. Anul viitor îmi apare o nouă carte, *Iertare*. Presupun că trebuie să te las s-o citești, la timpul cuvenit.

- Decizia vă aparține.
- După cum ți-am spus, ți-am citit articolele. Ideile tale nu sunt în totalitate greșite.
- Poate că o să binevoiți să-mi corectați câteva dintre greșeli.

Nu Clare a fost cea care mi-a deschis când am ajuns. Marie, asistenta cu ochii bulbucăți, m-a condus într-o sală de primire care dă înspre grădina din față și înspre aleea lungă, cu un zid de jur împrejur, înalt și cafeniu, deasupra cu sârmă ghimpată vopsită astfel încât să imite iedera de cameră, și înspre poarta electrică de la stradă. Proprietatea e monitorizată prin camere de luat vederi. Pentru primul nostru interviu, Clare a ales o încăpere rece. Poate că e singura cameră de primire. Nu, nu se poate – într-o casă atât de mare trebuie să fie mai multe. Trebuie să mai fie una, mai bună, cu vedere înspre grădina din spate și înspre muntele care domină prin înălțime orașul. O să mă ducă acolo data viitoare sau, dacă nu, o s-o găsesc eu singur cumva.

Fața îi e mai îngustă decât pare în poze. Dacă în urmă cu cinci ani, în Amsterdam, obrajii ei mai păstrau o rotunjime, între timp sănătatea i s-a șubrezit, iar acum fața ei e plină de crăpături, ca fundul unui lac sec. Nu seamănă deloc cu cea din fotografii. Claia ciufulită de păr blond e acum argintie și, deși subțire și cu aspect casant, încă și-a păstrat ceva din fosta strălucire. Abdomenul i s-a lățit. Aproape că o poți numi o femeie foarte bătrână, dar nu-și arată vârsta reală – pare mai degrabă a avea în jur de șizeci de ani decât oricare ar fi vârsta pe care o are cu adevărat. E bronzată, iar linia maxilarului transmite o tensiune clară. În ciuda începutului de cocoașă, încearcă să stea dreaptă. Vanitatea ei mă înfurie un pic. Dar nu e treaba mea s-o judec. Este cine este. Eu sunt aici pentru cu totul altceva.

- Sper că ți-ai adus mâncare și băutură. N-am de gând să te și hrănesc în timp ce te înfrunți de pe urma mea. Poți să folosești toaleta de la capătul culoarului, pe stânga. Nu uita să lași colacul coborât când termini. O să-mi fii puțin mai simpatic.

Strânge din ochi și parcă rânjește din nou, dar nu-mi pot da seama dacă glumește sau nu.

- Ai de gând să înregistrezi aceste discuții?

- Da.

- O să iei și notițe?

- Da.

- L-ai pornit?

- Da. Înregistrează.

- Așadar?

- Sunt previzibil. Aș vrea să începem cu începutul, spun eu.

- N-o să găsești nici un indiciu în copilăria mea.

- Mă iertați, dar nu despre asta e vorba. Oamenii vor să știe.

De fapt, nu se știe aproape nimic despre viața ei, în afară de câteva date biografice sumare și de puținele lămuriri pe care a binevoit să le ofere în niște interviuri mai vechi. Agentul ei din Londra a făcut publică o biografie de o pagină, în urmă cu cinci ani, copleșit de cererile de informații despre ea.

- Ambele perechi de bunici au fost fermieri.

- Ba nu. Bunicul din partea tatălui creștea struți. Celălalt a fost măcelar.

- Și părinții dumneavoastră?

- Tata a fost avocat. Primul din familie care a mers la facultate. Mama a fost lingvist, preda la universitate. Nu-i vedeam prea des. Erau femei – fete – care se ocupau de mine. Veneau și plecau. Cred că tata făcea multă muncă *pro bono*.

- V-a influențat acest lucru poziția politică?

Oftează și pare dezamăgită, ca și cum n-aș fi înțeles poanta.

- Nu am o poziție politică. Nu sunt o persoană implicată în politică. Părinții mei erau liberali. Se presupunea că și eu aveam să fiu liberală, dar cred că părinții mei erau „liberali” în felul acela șovăielnic al multora din generația lor. E mai adecvat să vorbim despre stânga și dreapta, sau despre progres și

regresiune, sau chiar despre *opresiune*. Nu sunt absolutistă. Orientarea politică descrie o elipsă, nu o linie continuă. Dacă mergi destul de departe într-o direcție, ajungi, mai mult sau mai puțin, tot acolo de unde ai plecat. Dar asta e politică. Nu politica e subiectul discuției noastre, nu?

– Nu neapărat. Dar considerați că este dificil, ca scriitor, să vă angajați într-o critică a puterii?

Tușește și își dreg glasul.

– Nu, cu siguranță nu.

– Ce vreau să întreb este dacă e mai greu să critici puterea aflată la conducere din postura de scriitor.

– Mai greu decât ce?

– Decât dacă ați fi un simplu cetățean, de pildă.

– Dar sunt un simplu cetățean, așa cum îi spui tu. Din experiența mea, guvernele, în mare parte, nu țin cont de ce au spus simplii cetățeni, dacă aceștia nu sunt uniți.

– Cred că ceea ce vreau să întreb e...

– Atunci întreabă.

– Ce vreau să întreb este dacă dumneavoastră considerați că e mai greu să critici conducerea actuală.

– Cu siguranță nu. Doar pentru că e aleasă democratic, asta nu o face imună la critici.

– Credeți că literatura este esențială pentru opoziția politică?

Regret întrebarea de cum o rostesc, dar acum, că suntem în sfârșit față în față, toate întrebările mele atent formulate, la care am lucrat luni întregi, mi se par imposibil de pus.

Râde, apoi o apucă iar tusea și își dreg glasul.

– Ai o părere ciudată despre rostul literaturii.

Trag de timp, simțindu-i privirea ațintită asupra mea în timp ce răsfoiesc prin maldărul meu de notițe. Am presupus, cu naivitate, că totul o să meargă șnur. Mă hotărâsc s-o întreb despre soră; politica e incontestabil importantă în cazul ei. În timp ce mă străduiesc să-mi formulez întrebarea în cap, ea își dreg din nou glasul, ca și cum ar spune *Haide, doar de atât ești în stare?*, și mă pomenesc că-mi iese din gură altă întrebare pe care nu o intenționasem.

– Aveți frați sau surori?

– Știi acest detaliu, domnule Leroux. Era apogeul unei perioade tumultuoase. Poți citi despre asta în arhivele publice. Dar sub nici o formă nu voi vorbi despre sora mea.

– Nici măcar despre datele elementare?

– Lucrurile care se știu despre cazul ei sunt în dosarul din arhivele tribunalului și în nenumăratele speculații din presă. Fără îndoială că le-ai citit. Toată lumea le-a citit. Un bărbat care a acționat singur, așa a spus el. Tribunalul a decis că nu acționase singur, deși nimeni altcineva n-a mai fost arestat. Ca atâția alții, a murit în timp ce se afla în arestul Poliției. Spre deosebire de atâția alții, el chiar comisese o crimă – cel puțin nu a negat că a săvârșit-o. Nu mai am cu ce noutăți să vin, poate cu perspectiva familiei traumatizate, și nici așa ceva nu e nou. Știm cu toții cât de mult suferă oamenii în urma morții neașteptate, violente, a unui membru al familiei. În esență, nu este nici o diferență între familia unui om nevinovat care a fost ucis și familia unui criminal executat. E ca o vivisecție. Ca pierderea unui braț. Nu poate fi înlocuit de nici o proteză. Familia rămâne infirmă. Asta este tot ce doresc să spun.

*

Deși ar urma abia a doua noastră întâlnire, Clare nu poate sau nu vrea să mă primească astăzi. Așa că mă duc la Arhivele Western Cape, parchez pe strada Roeland și îi fac semn din cap paznicului, care se adăpostește la umbra unui camion. Îmi zâmbește servil și bolborosește ceva în semn de aprobare. Constat că sunt mereu cu nervii întinși, așteptându-mă la ce e mai rău. La aeroport eram un străin, dar ieri, o săptămână mai târziu, în piață, deja eram din nou un localnic. De la o tarabă cu salată, o femeie mi s-a adresat și aștepta să-i răspund. Poate că, în urmă cu zece ani, aș fi găsit cuvintele potrivite. N-am putut decât să dau din cap. Am zâmbit și mi-am cerut scuze, explicându-i că nu știu limba, că nu înțeleg. *Ek is jammer. Ek praat nie Afrikaans nie. Ek verstaan jou nie.* Mă dezobișnuisem prea mult de afrikaans ca să pot să-i răspund. Nu știam ce să-i

spun despre salată sau despre pește, *vis*. A părut surprinsă, apoi a ridicat din umeri și s-a îndepărtat, bombănind enervată, presupunând că probabil știam, dar nu voiam să-i vorbesc limba.

Arhivele sunt găzduite, de aproape douăzeci de ani, în clădirea unei foste închisori. Paznicul de mașini mă privește cum urc treptele și trec de grilajul verde al vechii porți din zidul exterior, care datează din secolul al XIX-lea. În incintă sunt mese șubrede de picnic, copaci de curând plantați și noul edificiu, o clădire în clădire. Mă semnez în registru, îmi pun geanta într-un dulăpior și îmi iau cu mine echipamentul în sala de lectură. Femeia din spatele biroului, o oarecare doamnă Stewart, nu-și dă seama de la început ce doresc. Când înțelege, pare ușor alarmată, dar dă din cap în semn de aprobare și îmi spune să iau loc în timp ce ea trimite pe cineva după dosare. Își încheie toate frazele pe un ton ascendent, care pune sub semnul întrebării orice, fără a întreba direct. Cu câțiva ani în urmă, angajații poate că m-ar fi lăsat să scormonesc în vrafurile de dosare după placul meu – așa se întâmplă când ai prieteni, găsesc lucruri pe care n-ar trebui să le găsească. Acum, totul este mai organizat și mai profesionist, dar, în același timp, puțin mai descurajant.

Ceilalți oameni din sală par să fie cu toții genealogiști amatori, studiind istorii de familie. Când biroul meu se umple cu vrafurile de dosare maro cu ștampile roșii, bătătoare la ochi, simt privirea celorlalți ațintită asupra mea, întrebându-se ce-or fi conținând dosarele acelea pe care le consult eu, descryptate acum, dar încă purtând ștampila de confidențialitate. Îmi scot camera foto și trepiedul și fotografiez pagină după pagină, toată dimineața.

La prânz, pe hol, mă abordează două femei din sala de lectură.

– Lucrați la o istorie de familie? mă întreabă una dintre ele, cu tonul doamnei Stewart.

– Nu. Este pentru o carte. Mă uit peste dosarele Comisiei pentru Supravegherea Publicațiilor. Cenzura.

– Oooo, spune cealaltă, dând din cap. Sună suuuper interesant.

Rămânem să discutăm puțin. Le întreb ce caută în arhive. Sunt surori, fac cercetări despre strămoșii lor, încercând să-i descopere, printre mulți oameni cu aceleași nume înregistrați de-a lungul secolelor, pe acei Hermanus Stephanus sau Gertruida Magdalena din care se trag ele.

– Succes cu documentarea, îmi urează una dintre ele, pe scări, înainte de a ne despărți. Sper să găsiți ceea ce căutați.

Îi las paznicului de mașini bacșișul care mi se pare adecvat. Întotdeauna pare prea puțin sau prea mult. Mai târziu, îl întreb pe Greg ce părere are despre asta. Am încredere în opinia lui, pentru că îl știu de când eram studenți în New York și pentru că este prietenul cel mai angajat moral și social pe care încă-l mai am în țară. Când i-am spus că mă întorc și că soția mea urmează să vină mai târziu, înainte de sfârșitul anului, pentru a-și ocupa noul post în Johannesburg, Greg a insistat să stau la el pe toată perioada cât trebuia să rămân în Cape Town.

– Nu poate fi niciodată prea mult, pentru că au nevoie de banii ăștia mai mult decât ai tu, spune el, legănându-și fiul pe genunchi. Ca atunci când îți fură cineva mașina pe care ai închiriat-o sau îți ia radioul sau capacele de la roată – trebuie să-ți spui că cine le-a luat are nevoie de ele mai mult decât ai tu. E singurul mod de a trece peste.

– Nu vreau niciodată să pară că dau de pomană.

– Gândește-te la toți nenorociții care le dau numai cincizeci de cenți și n-au nici o problemă. Banii nu sunt o insultă. Nu e nimic rău în a da de pomană. Nu totul trebuie să fie o plată pentru servicii prestate, oricât de neoficial. Și, dacă ești turist, le datorezi ceva mai mult.

– Nu mă mai consider turist acum, m-am întors.

– Sam, n-ai mai fost de-al locului de mult timp, indiferent de tricoul pe care-l porți sau de muzica pe care o asculți. Și cine spune că o să și rămâi pe termen lung? Pentru cât timp este postul lui Sarah, doar pentru optsprezece luni, nu?